

ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП ЛІТНЬОЇ ВИХОВНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ В ДИТЯЧИХ ЛІТНІХ ОЗДОРОВЧИХ ТАБОРАХ

Право дитини на проведення повноцінного канікулярного часу вимагає створення максимально сприятливих умов для духовного, творчого, інтелектуального і фізичного розвитку особистості дитини та повноцінної соціальної, медичної захищеності дітей у період літнього відпочинку. Дані вимоги реалізуються через організацію відпочинку дітей у різних позашкільних закладах. Діяльність дитячих літніх оздоровчих таборів (ДЛОТ) потребує великої кількості людей. Згідно з Законом України "Про оздоровлення та відпочинок дітей" № 375-VI від 4 вересня 2008 року для роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку в літній час та під час канікул можуть залучатися студенти педагогічних навчальних закладів, для яких робота в таборі це літня виховна практика.

Студентам-практикантам за коротку табірну зміну необхідно організувати дитячий колектив на цікаву та незабутню спільну діяльність.

Сьогодні вожатому необхідно володіти ґрунтовними педагогічними та психологічними знаннями й уміннями з метою застосування їх у таборі для забезпечення розвитку дітей та їх повноцінного відпочинку під час літніх канікул [5,с.5]. Практика в таборі ставить студента-практиканта в позицію суб'єкта, який, свідомо використовуючи професійні знання, уміння та навички, творчо організовує практичну виховну діяльність.

Літня виховна практика інтенсивно впливає на формування особистості майбутнього вчителя, дозволяє отримати суттєві відомості про його професійну готовність [3,с.49]. Ми переконані, що якість діяльності студентів-практикантів на посадах загонових вожатих невід'ємно пов'язана з якістю підготовки студентів до виховної практики у ВНЗ.

Питання, пов'язані з організацією виховної роботи в ДЛОТ розглядалися багатьма вітчизняними та зарубіжними дослідниками, серед них В.І. Беляєв, О.С. Газман, О.І. Грекова, О.В. Запорожець, В.П. Зінченко, М.Б. Коваль, В.Г. Кузь, О.В. Мудрик, М.М. Сидоренко та інші.

М. Кулаченко характеризує психолого-педагогічні аспекти діяльності вожатого з дітьми різних вікових груп, Т. Титкова розглядає управлінські основи роботи вожатого, О. Яковлева, Л. Пундик – досліджували процес підготовки студентів до різних видів діяльності в ДЛОТ, С.І. Коваленко, М.Є. Сисоєва, О.В. Столяренко, С.А. Шмаков – брали до уваги методичну підготовку до роботи з дітьми в літній період.

Мета статті: охарактеризувати підготовчий етап літньої педагогічної практики студентів в ДЛОТ. Розглянути діяльність студента-практиканта в цей період. Розкрити значення підготовчого етапу практики для ефективної виховної діяльності вожатого в таборі.

Літня виховна практика – обов'язкова складова практичної підготовки майбутніх учителів, це їхні перші кроки в професійному житті. Організація оздоровчо-виховної роботи в літній період вимагає підготовленості студентів до самостійної, безперервної і багатогранної роботи з дитячим колективом.

Згідно з навчальними планами студенти III курсу всіх педагогічних спеціальностей Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя проходять літню виховну практику, підготовка до якої відбувається протягом 6-го семестру.

Студенти направляються на практику в заміські ДЛОТ, санаторії, пришкольні табори денного перебування, соціальні служби. Але тільки в заміських дитячих оздоровчих таборах студент-практикант має можливість взяти участь і перевірити себе в усіх видах діяльності табору.

До приїзду в табір, де студенти-практиканти зараховуються на посади загонових вожатих, вони проходять ґрунтовну навчально-організаційну підготовку в університеті. Спеціальна підготовка до літньої виховної практики передбачає низку різних за змістом, характером та рівнем заходів, які проводяться викладачами кафедри педагогіки, співробітниками відділу практики, студентами.

У виховній практиці студентів в ДЛОТ, ми виділяємо три етапи: підготовчий, основний та підсумковий. Етапи виховної практики та діяльність студентів представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Етапи та діяльність студента-практиканта у літній виховній практиці

Студент-практикант	Етапи виховної практики	Діяльність студента-практиканта
	Підготовчий	- вивчення теоретичного курсу "Методика виховної роботи в ДЛОТ"; - участь у розподілі на літню практику; - участь в інструктивно-методичних семінарах; - складання заліку з "Методики виховної роботи в ДЛОТ"; - участь у конкурсі вожатської майстерності; - участь у настановній конференції з питань літньої виховної практики;
Основний	- виконання завдань практики в літніх дитячих оздоровчих таборах, на шкільних майданчиках, при соціальних службах для дітей.	
Підсумковий	- оформлення звітної документації; - складання заліку з літньої виховної практики; - участь у підсумковій конференції.	

Колективом кафедри педагогіки розроблено і читається теоретичний курс "Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах", який є основою підготовки студентів до практики, структура курсу представлена в табл. 2.

Мета курсу: забезпечити засвоєння студентами знань, сформувати в них уміння й навички, необхідні для вирішення завдань літньої виховної практики.

Курс містить три змістові модулі:

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Особливості оздоровчо-виховного процесу в літній період. Мета, завдання літньої виховної практики. Специфіка роботи в різних типах виховних закладів. Планування виховної роботи в ДЛОТ. Поточна та звітна документація студента. Гра – основний вид діяльності літнього відпочинку дітей, засіб розвитку творчої особистості.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Система виховної роботи в ДЛОТ. Періоди табірної зміни, основні напрями і форми виховної діяльності вожатого ДЛОТ.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Психолого-педагогічні основи організації літнього оздоровчого процесу. Технології діяльності вожатого з різними категоріями дітей в ДЛОТ. Особливості діагностичної та профілактичної роботи вожатого з організації літнього оздоровчо-виховного процесу.

Завданнями курсу є:

- закріплення, поглиблення і збагачення психолого-педагогічних, спеціальних знань студентів, їх застосування у вирішенні конкретних виховних задач;
- виховання в студентів стійкого інтересу й любові до роботи з дітьми, потреби в професійно-педагогічному самовихованні й самоосвіті;
- вироблення творчого підходу до виховної діяльності;
- знайомство з сучасним станом виховної роботи в таборі та інших позашкільних виховних закладах, передовим педагогічним досвідом.

Таблиця 2

*Структура навчального курсу "Методика виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах"
(за вимогами кредитно-модульної системи)*

Методика виховної роботи в ДЛОТ	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 1,5	Вибіркова навчальна дисципліна
Модулів: 3	Рік підготовки: 3
Змістових модулів: 3	Семестри: 6
Загальна кількість годин: 54	Лекції: 10
Тижневих годин: 1,5	Лабораторні заняття: 20
	Самостійна робота: 12
	Індивідуальна робота: 12
	Вид контролю: залік

У процесі вивчення курсу, студент повинен оволодіти знаннями про:

- особливості оздоровчо-виховного процесу в літній період;
- систему виховної роботи в дитячих літніх оздоровчих закладах;
- психолого-педагогічні основи організації літнього оздоровчо-виховного процесу.

Сформувати вміння:

- встановлювати мету і завдання на період практики;
- планувати діяльність на зміну і на кожен день;
- формувати тимчасовий колектив і використовувати його виховні можливості;
- моделювати і проводити різноманітні виховні справи;
- здійснювати індивідуальний підхід до дітей з урахуванням віку, характеру, статі дитини;
- здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей;
- розвивати позитивні взаємовідносини вожатого з дітьми з використанням відповідного стилю спілкування;
- забезпечувати єдність колективних, групових, індивідуальних форм виховної роботи. [4].

Лабораторні заняття покликані забезпечити засвоєння знань, формування вмінь і навичок, необхідних для вирішення завдань літньої практики, враховуючи такі особливості і фактори виховної діяльності:

- відмова від одноманітності;
- розробка різних форм літнього відпочинку;
- створення умов для педагогічної творчості колективів;
- гуманізація діяльності оздоровчих закладів;
- задоволення інтересів і потреб дітей і підлітків;
- урахування вікових і статевих особливостей дітей, рівня вихованості, індивідуальних особливостей розвитку.

Структура проведення лабораторних занять передбачає дві частини: I - розгляд основних теоретичних питань, які передбачені навчальною програмою курсу; II - виконання практичних завдань: моделювання виховних заходів, педагогічних ситуацій, рішення творчих завдань, ігри [2, с.3].

Завдання для самостійної роботи продумані таким чином, щоби виконавши їх, студент максимально підготувався до практичної діяльності в таборі. Назвемо деякі з них: підготувати художньо-літературну презентацію вожатих у газеті "Знайомтесь, ми ваші вожаті"; скласти кодекс вожатого; підготувати бесіду "Режим дня і ми йому друзі"; підготувати екскурсію табором; розробити варіанти візиток для реєстрації; підготувати ігри-знайомства; розробити декілька варіантів план-сітки для різних вікових категорій дітей; скласти календарний план роботи загону (відповідно до вікових особливостей); скласти картотеку ігор у приміщенні (по 10 відповідно до вікових категорій дітей); скласти картотеку рухливих ігор; розробити структуру проведення "Веселих стартів"; скласти календар святкових дат на кожен із літніх місяців; підготувати варіанти назв загону, гасел, пісень для різних вікових категорій дітей та багато інших. Всі підготовлені матеріали у вигляді методичної папки студенти представляють викладачам до заліку з курсу "Методика роботи в ДЛОТ" і використовують їх у процесі роботи в таборі.

Викладачі кафедри педагогіки, які читають курс "Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах", неодноразово працювали в оздоровчих центрах на посадах заступників директорів з виховної роботи, старших вихователів, вихователів, володіють глибокими теоретичними та практичними знаннями. Ураховуючи свій власний досвід, вони працюють над створенням навчальних посібників для студентів. Ці посібники є, свого роду, "скарбничками" для майбутніх вожатих і широко використовуються студентами в практичній діяльності в таборі. Серед них: Педагогіка таборної зміни: Методичні рекомендації / упорядники А.І. Конончук, В.М. Солова, Н.І. Белкіна. – Ніжин, 1993; Методика роботи в літньому оздоровчому таборі: Навчальний посібник / Є.І. Коваленко, А.І. Конончук, І.М. Пінчук, В.М. Солова. - Київ, 1997; Сонячне літо в таборі: Навчально-методичний посібник / Укл. В.М. Солова, Г.Ю. Опанасенко, Н.І. Яковець. – Ніжин, 2005; Марафон дитячого дозвілля: Навчально-методичний посібник / Укл. Л.О. Дубровська, В.Л. Дубровський, В.В. Ковнер, 2007 та інші.

Відділом практики університету протягом лютого-березня готуються для укладення угоди про співпрацю між університетом і дитячими оздоровчими центрами, у тексті яких визначені обов'язки та відповідальність обох сторін.

Наступним кроком на підготовчому етапі є розподіл студентів по базах практики згідно з укладеними угодами та навчальними планами. Зазвичай, близько 20-ти дитячих оздоровчих центрів (у різних областях України: АР Крим, Одеська, Миколаївська, Херсонська, Київська, Чернігівська обл.) стають для студентів університету чудовими базами для виконання завдань практики. Розподіл відбувається окремо на кожному факультеті, з урахуванням специфіки дитячих оздоровчих центрів, бажань студентів, стану здоров'я, сімейних проблем тощо. Згідно з розподілом готуються накази ректора по університету про виховну практику студентів.

У відділі практики для студентів представлена виставкова експозиція з матеріалами про літні дитячі оздоровчі центри (майбутні бази практики): буклети, фотоальбоми та методична література.

Ми вважаємо за потрібне, на підготовчому етапі після розподілу студентів по базах практики, організувати інструктивно-методичні семінари для студентів та адміністративно-педагогічних працівників дитячих таборів. Головним завданням ми вважаємо паралельне проведення лабораторних занять та інструктивно-методичних семінарів. Нами запропоновані два варіанти проведення таких семінарів: в університеті або в таборі.

На інструктивно-методичних семінарах в університеті студенти мають можливість з'ясувати всі питання, які їх хвилюють і цікавлять: про базу майбутньої практики, орієнтовний план виховної роботи, маршрут за яким найкраще доїхати до табору, умови проживання дітей і вожатих у таборі; отримують завдання, які необхідно виконати до приїзду в табір.

Іншим видом знайомства з майбутньою базою практики є семінари, які ми проводимо спільно з педагогічним колективом дитячого табору безпосередньо на території табору. Семінар може тривати 1-2 дні та проводитись згідно з визначеними програмами. Наведемо приклад семінару для вожатих, який організовується в дитячому оздоровчому комплексі "ДЖЕРЕЛО", Київська обл., смт Бучач.

Метою семінару є визначення рівня готовності студентів до практики, встановлення рівня психологічної готовності до роботи з дітьми й відповідальності за життя та здоров'я дітей, попередній розподіл вожатих за віковими групами дітей.

Завдання:

1. Організація тренінгу: робота вожатих у перші дні в таборі.
2. Методика організації та проведення ігор на знайомство.
3. Методика та проведення КТС з дітьми.

План роботи:

1-й день семінару:

1. Знайомство.
2. Тренінг: про якого вожатого мріють діти та батьки? Робота вожатого в оргперіод.
3. Навчально-розважальна програма (розучування гімну табору, кілька дитячих пісень для першого знайомства).
4. Бесіда з вожатими на тему: "Як працювати в таборі правильно".

2-й день семінару

1. КТС для майбутніх вожатих (методика організації та проведення КТС з дітьми).
2. Гра "стежка довіри" (мета і завдання гри, методика організації та проведення).
3. Попередній розподіл вожатих по загонах.
4. Підведення підсумків семінару.

Цей вид діяльності, як правило, подобається студентам, оскільки відкриває можливість підготуватися до роботи вожатого згідно з вимогами табору, в якому буде проходити виховна практика і полегшує адаптаційний процес та майбутню практичну виховну діяльність студента-практиканта.

Досвід показує, що сьогодні не можна якісно підготувати студентів до виховної роботи з тимчасовим дитячим колективом без навчального курсу "Методика виховної роботи в ДЛОТ" та інструктивно-методичних семінарів.

Підсумково-заліковим звітом про результати виконаної студентами навчальної програми на підготовчому етапі є запропонований колективом кафедри педагогіки експериментальний варіант проведення конкурсу вожатської майстерності у формі ділової гри-змагання "Один день з життя табору".

Мета і завдання конкурсу вожатської майстерності:

- ігрове моделювання ситуацій, наближених до реального літнього відпочинку дітей в оздоровчо-виховному закладі;
- створення сприятливої тренінгової атмосфери для актуалізації знань і вмінь, набутих у межах вивчення курсу "Методика виховної роботи в дитячих літніх оздоровчих таборах";
- перевірка практичної готовності студентів III курсу до літньої виховної практики.

Стратегічно важливою умовою для проведення конкурсу вожатської майстерності є умова залучення до нього всіх студентів III курсу [1, с.3-4].

Підготовка та проведення такого конкурсу відбувається на основі широкої самодіяльності, ініціативи, творчого задуму студентів – майбутніх вожатих під керівництвом викладачів.

Важливим організаційним заходом на підготовчому етапі є проведення настановних конференцій з питань літньої виховної практики на кожному факультеті, метою яких є ознайомити студентів із:

- угодами про співпрацю між університетом та дитячими оздоровчими центрами;
- наказом ректора по університету про виховну педагогічну практику студентів;
- вимогами до медичного огляду;
- термінами приїзду на бази практики;
- завданнями, які необхідно виконати в процесі практики;
- вимогами до оформлення звітної документації. На настановних конференціях перед студентами виступають викладачі кафедри педагогіки, на яких покладаються обов'язки керівництва виховною практикою студентів у дитячих оздоровчих центрах.

Організацією та проведенням настановних конференцій закінчується підготовувальний етап літньої виховної практики студентів III курсу університету.

Висновки. До приїзду в табір на виховну практику студенти проходять ґрунтовну навчально-організаційну підготовку в університеті. Якість діяльності студентів-практикантів на посадах загонових вожатих невід'ємно пов'язана з якістю підготовки студентів до виховної практики у ВНЗ.

Підготовчий етап виховної практики повинен включати в себе такі види діяльності студента-практиканта: вивчення теоретичного курсу "Методика виховної роботи в ДЛЮТ"; участь у розподілі на літню виховну практику; участь в інструктивно-методичних семінарах; складання заліку з "Методики виховної роботи в ДЛЮТ"; участь у конкурсі вожатської майстерності; участь у настановній конференції з питань літньої виховної практики.

Метою підготовувального етапу є засвоєння студентами знань, формування в них умінь і навичок, які необхідні для вирішення завдань літньої виховної практики. Визначена мета досягається шляхом спільної творчої діяльності викладачів, студентів університету та адміністративно-педагогічних співробітників ДЛЮТ.

Основний та підсумковий етап літньої виховної практики маємо намір розглянути в інших публікаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конкурс вожатської майстерності : [методичні рекомендації] / [Н. П. Пихіна, В. М. Солова, Н. І. Яковець] ; за ред. Н. І. Яковець.- Ніжин: Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя, 2006.- 34с.
2. Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах : [методичні рекомендації до лабораторних робіт] / [Яковець Н. І. Стрельнікова Н. М., Дубровська Л. О., Філоненко О. С. та інші] ; за ред. Н. І. Яковець. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. Миколи Гоголя, 2004.- 54с.
3. Педагогическая практика : [учеб. пособие для студентов пед. ин-тов] ; под ред. В. К. Розова. – М.: Просвещение, 1981. – 160 с.
4. Програма навчальної дисципліни "Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах" (за вимогами кредитно-модульної системи) / [укл. Дубровська Л.О., Солова В.М., Шевчук М.О.]. – Ніжин, 2007. – 20 с.
5. Чагіна Н.С. Формирование социально-педагогической компетентности вожатого детского оздоровительного лагеря : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. пед. наук: 13.00.01 / Н.С. Чагіна. – М., 2005. – 21 с.

Подано до редакції 21.04.10

РЕЗЮМЕ

У статті охарактеризовано підготовчий етап літньої виховної практики студентів в дитячих оздоровчих таборах. Розглянута діяльність студента-практиканта в цей період. Розкрито значення підготовчого етапу практики для ефективної виховної діяльності вожатого в таборі.

Ключові слова: підготовчий етап, літня виховна практика, вожатий, літні дитячі оздоровчі табори.

E.S. Filonenko

ПОДГОТОВИТЕЛЬНЫЙ ЭТАП ЛЕТНЕЙ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКИ СТУДЕНТОВ УНИВЕРСИТЕТА В ДЕТСКИХ ЛЕТНИХ ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ ЛАГЕРЯХ

РЕЗЮМЕ

В статье характеризуется подготовительный этап летней педагогической практики студентов в детских оздоровительных лагерях. Рассмотрена деятельность студента-практиканта в этот период. Раскрыто значение подготовительного этапа практики для эффективной воспитательной деятельности вожатого в лагере.

Ключевые слова: подготовительный этап, летняя воспитательная практика, вожатый, летние детские оздоровительные лагеря.

O.S. Filonenko

THE PREPARATORY STAGE OF SUMMER EDUCATIONAL PRACTICE OF UNIVERSITY STUDENTS IN CHILDREN'S SUMMER HEALTH-IMPROVING CAMPS

SUMMARY

The article characterizes the preparatory stage of students' summer educational practice in children's summer health-improving camps. It analyzes activities of students-probationers in this period; reveals the meaning of the preparatory stage of practice for effective educational activity of leader in a camp.

Keywords: preparatory stage, summer educational practice, leader, summer children's health-improving camps.